

Το γεωγραφικό προφίλ του εγκληματία στην αστυνομική έρευνα ή ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ της βάσης του άγνωστου σειριακού εγκληματία

Του Ταξίαρχου Ιωσήφ Καμπανάκη



Τι είναι το γεωγραφικό προφίλ;

Είναι μια τεχνική έρευνας εγκλήματος, η οποία μελετά τους τόπους τέλεσης εγκλημάτων που σχετίζονται με τον ίδιο ή τους ίδιους δράστες για να εκτιμήσει την περιοχή όπου ο δράστης ή οι δράστες είναι πιθανότερο να ζουν, να εργάζονται ή να περνούν τον περισσότερο χρόνο τους, δηλαδή τον τόπο όπου έχουν τη βάση ή δραστηριότητές τους.

Συνήθως χρησιμοποιείται όταν ίδιος ή ίδιοι άγνωστοι δράστες διαπράττουν κατ' εξακολούθηση ανθρωποκτονίες, βιασμούς, εμπρησμούς και ληστείες. Τα τελευταία χρόνια έχει βρει εφαρμογές και σε άλλα εγκλήματα όπως διαρρήξεις, κλοπές τροχοφόρων, εμπόριο ναρκωτικών, απάτες, και αρπαγές-ομηρίες. Ερευνητές υποστηρίζουν ότι απαιτείται να έχουν διαπραχθεί τουλάχιστον πέντε εγκλήματα από τον ίδιο ή ίδιους δράστες για να είναι δυνατή η δημιουργία του γεωγραφικού προφίλ.

Σημαντικός παράγοντας για επιτυχία είναι η όσον δυνατή αξιόπιστη απάντηση στα ερωτήματα: α) τα εγκλήματα σχετίζονται με τον ίδιο ή ίδιους άγνωστους δράστες; και β) γνωρίζουμε όλα τα εγκλήματα που σχετίζονται με τον ίδιο ή τους ίδιους άγνωστους δράστες;

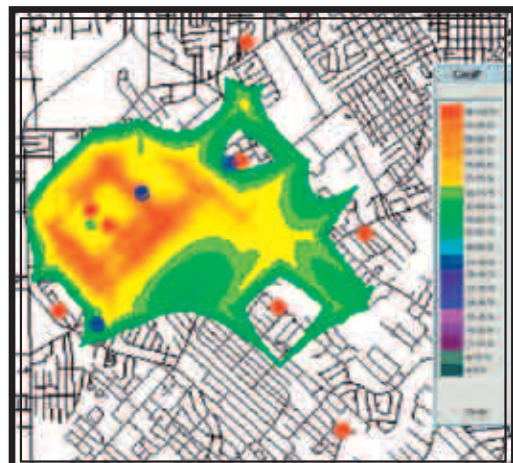
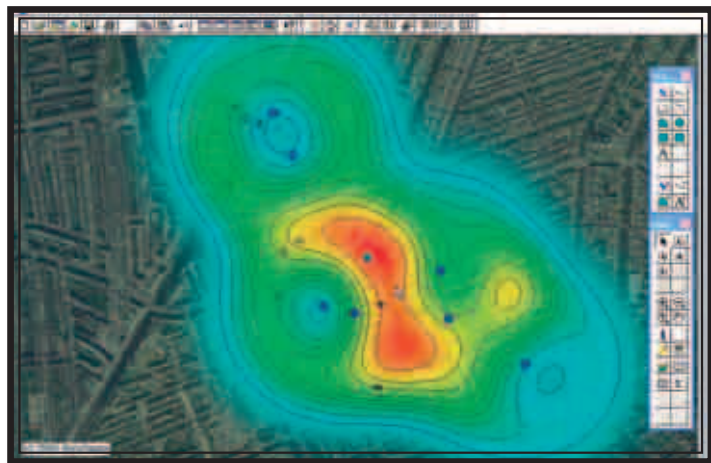
Ποια η διαφορά του γεωγραφικού από το εγκληματικό (ή ψυχολογικό) προφίλ εγκληματία;

Η σκιαγράφηση του γεωγραφικού προφίλ εγκληματία

(geographical offender profiling) είναι μια ιδιαίτερη περιοχή της σκιαγράφησης του εγκληματικού προφίλ ενός εγκληματία (offender profiling). Στη σκιαγράφηση του εγκληματικού προφίλ γίνεται προσπάθεια εκτίμησης των χαρακτηριστικών του δράστη με βάση τη μελέτη της συμπεριφοράς του στον τόπο του εγκλήματος, ενώ το γεωγραφικό προφίλ εκτός από τα χαρακτηριστικά του προσπαθεί να εκτιμήσει και τον τόπο όπου μπορεί να βρίσκεται ο δράστης. Με άλλα λόγια, η σκιαγράφηση του εγκληματικού προφίλ αναπτύσσει υποθέσεις για το «ποιος» (εγκληματική προσωπικότητα και συμπεριφορά) ενώ η σκιαγράφηση του γεωγραφικού προφίλ αναπτύσσει υποθέσεις για το «που»b.

Ποια η θεωρητική υποστήριξη;

Το γεωγραφικό προφίλ εγκληματία στηρίζεται στα πορίσματα της επιστημονικής έρευνας πολλών γνωστικών αντικειμένων, όπως της Γεωγραφίας, της Κοινωνιολογίας και της Ψυχολογίας. Συνδυάζει τις αρχές της Γεωγραφίας (centrographic or distance decay) με τις θεωρίες της εγκληματολογίας (Routine Activity, Rational Choice, and Crime Pattern)d. Η αιτιώδης σχέση αυτών των δύο μπορεί να ερμηνεύσει το «Ταξίδι για το Έγκλημα» (Journey-to-Crime, JtC)e. Το ταξίδι για το έγκλημα συνήθως ορίζεται ως η μέτρηση της απόστασης μεταξύ της διαμονής του εγκληματία και του τόπου του εγκλήματος, η οποία μπορεί να είναι ή και να μην είναι η διαδρομή που διένυσε στην πραγματικότητα ο εγκληματίας από το σπίτι του, τη δουλειά του, από φιλικό ή συγγενικό του σπίτι ή από



τον χώρο αναψυχής του.

Το ταξίδι για το έγκλημα θα πρέπει να συνδυαστεί με την εγκληματολογική θεωρία (criminological theory) και την στρατηγική περιπολίας (patrol strategy) για να είναι δυνατόν να εντοπιστεί ένας εγκληματίας.

Οι εγκληματολογικές θεωρίες του Εγκληματικού Προτύπου (crime pattern), της Καθημερινής Δραστηριότητας (routine activity) και της Ορθολογικής Επιλογής (rational choice) προσφέρουν η καθεμία από την πλευρά της το θεωρητικό υπόβαθρο για να αναπτυχθεί το γεωγραφικό προφίλ ενός εγκληματία. Σε πρακτικό επίπεδο οι παραπάνω θεωρίες μπορούν να δώσουν απαντήσεις στα εξής βασικά ερωτήματα:

► Ποιες είναι οι πιθανές συνθήκες, οι οποίες οδηγούν στο έγκλημα; (Θεωρία Καθημερινής Δραστηριότητας).

► Πώς λαμβάνουν αποφάσεις οι εγκληματίες; (Θεωρία Ορθολογικής Επιλογής).

► Πώς βρίσκουν τους στόχους οι εγκληματίες; (Θεωρία Εγκληματικού Προτύπου).

Πορίσματα των ερευνών

Από τη μελέτη περιπτώσεων σειριακών δραστών, οι οποίες έχουν εξιχνιαστεί, οι ερευνητές έχουν καταλήξει σε μερικές παραδοχές, οι οποίες χρησιμοποιούνται στον καθορισμό του γεωγραφικού προφίλ:

► Οι εγκληματίες συνήθως δεν ταξιδεύουν μακριά από τη βάση τους για να διαπράξουν εγκλήματα. Η απόσταση που διανύουν διαφέρει ανάλογα με το έγκλημα. Οι έρευνες έδειξαν ότι όσοι διαπράττουν βίαια και σεξουαλικά εγκλήματα δεν ταξιδεύουν μακριά ενώ εκείνοι που διαπράττουν εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και απάτες ταξιδεύουν μεγαλύτερες αποστάσεις.

► Μια κατηγορία δραστών διαπράττει τα εγκλήματα σε μια καθορισμένη περιοχή δράσης με βάση μια ακτίνα κύκλου γύρω από τη βάση τους. Η βάση του δράστη (συνήθως είναι ο τόπος διαμονής του) λειτουργεί ως εστία ή κεντρικό σημείο για κάθε έγκλημά του. Ο δράστης κινείται γύρω από τη βάση του για να διαπράξει εγκλήματα και μετά επιστρέφει στη βάση του. Συνήθως η περιοχή όπου βρίσκεται η βάση του δράστη προσδιορίζεται από τον κύκλο με διάμετρο που ορίζεται από τα δύο πιο απομακρυσμένα σημεία εγκλημάτων. Μέσα στον κύκλο περιλαμβάνεται και η περιοχή, στην οποία διαπράττει τα εγκλήματα.

► Μια άλλη κατηγορία περιλαμβάνει δράστες που διανύουν

μεγαλύτερες αποστάσεις και μεταβαίνουν σε μια άλλη περιοχή απ' αυτή της βάσης τους, όπου διαπράττουν εγκλήματα. Υπάρχει διάκριση μεταξύ της περιοχής της βάσης τους και της περιοχής των εγκλημάτων, τις οποίες χωρίζει μια απόσταση. Σπάνια αυτές οι δύο περιοχές έχουν κοινά σημεία.

► Ο αριθμός των εγκλημάτων, τα οποία διαπράττονται από ένα δράστη, μειώνεται όσο αυξάνει η απόσταση από τη βάση του.

► Η κατανομή των εγκλημάτων γύρω από τη βάση του εγκληματία σχηματίζει μια ζώνη με περιορισμένες πιθανότητες διάπραξης εγκλημάτων (buffer zone), πιθανότατα εξαιτίας του υψηλού ρίσκου ν' αναγνωριστούν.

► Όταν οι δράστες κάνουν επιλογές, οι οποίες βασίζονται στην πείρα τους και στη βάση τους, τότε τα εγκλήματα του ίδιου δράστη έχουν την τάση να γίνονται σε μικρότερη απόσταση μεταξύ τους απ' ό,τι τα εγκλήματα διαφορετικών δραστών.

► Τα μέσα και οι πόροι που διαθέτουν οι δράστες επηρεάζουν και την επιλογή του τόπου του εγκλήματος.

► Όταν οι επιλογές των δραστών προέρχονται από την πείρα τους, τότε αυτές επηρεάζονται και από εμπειρίες, οι οποίες δεν σχετίζονται με την εγκληματική τους δράση.

Ποιοι αναπτύσσουν το γεωγραφικό προφίλ;

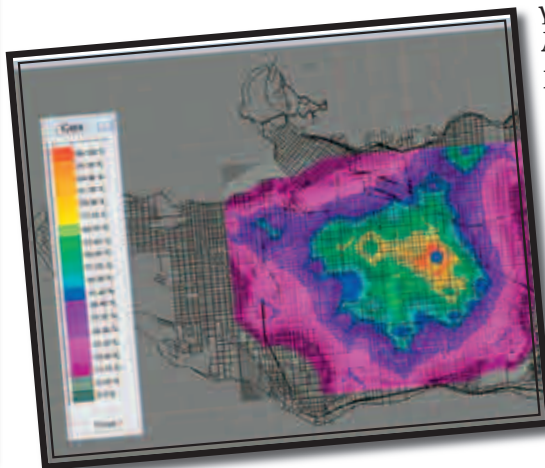
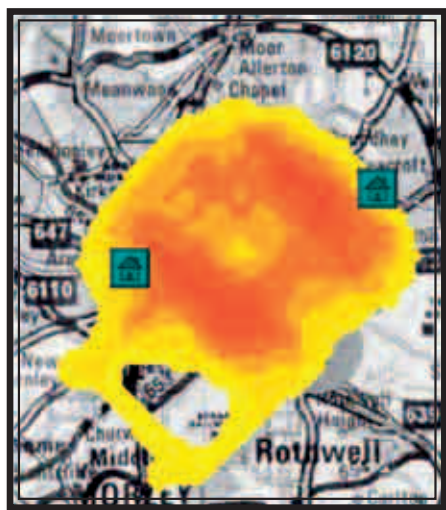
Το γεωγραφικό προφίλ εκπονείται συνήθως από αναλυτές εγκληματολογικών πληροφοριών, οι οποίοι έχουν εξειδικευμένη εκπαίδευση στο συγκεκριμένο αντικείμενο. Η στενή συνεργασία με τους αστυνομικούς που ερευνούν την υπόθεση είναι απαραίτητη, αφού εκείνοι τους παρέχουν όλη την αναγκαία πληροφόρηση και σε αυτούς παραδίδονται οι εκθέσεις ανάλυσης με το γεωγραφικό προφίλ.

Επίσης, οι αναλυτές χρειάζονται τη συνεργασία ειδικών, όπως εγκληματολόγων, ψυχολόγων (ιδιαίτερα των δικαστικών ψυχολόγων με ειδίκευση στη σκιαγράφηση εγκληματικού-γεωγραφικού προφίλ).

Λογισμικά γεωγραφικού προφίλ

Δύο από τους σημαντικότερους θεωρητικούς και ερευνητές του γεωγραφικού προφίλ εγκληματία έχουν αναπτύξει λογισμικά που βοηθούν τους ερευνητές στην εκτίμηση της περιοχής όπου βρίσκεται η βάση του σειριακού δράστη. Ο Kim Rossmo καθηγητής στο Texas State University έχει αναπτύξει το λογισμικό Rigel. Ο David Canter καθηγητής στο University of Huddersfield έχει αναπτύξει το

λογισμικό Dragnets. Και τα δύο λογισμικά απαιτούν να εισαχθούν τα γεωγραφικά δεδομένα των εγκλημάτων, ώστε να προτείνουν στη συνέχεια περιοχές με πιθανότητες να περικλείουν τη βάση του σειριακού δράστη. Τα λογισμικά λειτουργούν υποστηρικτικά στην έρευνα του γεωγραφικού προφίλ (decision support systems), δηλαδή είναι ένα από τα πολλά εργαλεία και μέσα που πρέ-



πει να χρησιμοποιεί ο αναλυτής για να αναπτύξει το γεωγραφικό προφίλ. Εκτός από τα παραπάνω, χρησιμοποιούνται και τα λογισμικά Predator και CrimeStat u.

Ποια τα οφέλη και οι εφαρμογές;

Σκοπός της σκιαγράφησης του γεωγραφικού προφίλ είναι να βοηθήσει τους ερευνητές να ορίσουν τις προτεραιότητές τους με ένα συστηματικό τρόπο αναφορικά με την περιοχή, την οποία πρέπει να ερευνήσουν, ώστε να περιορίσουν το χρόνο και να μειώσουν τον κόπο για τον εντοπισμό και τη σύλληψη ενός εγκληματία.

Οι εφαρμογές της σκιαγράφησης του γεωγραφικού προφίλ εγκληματία διευρύνονται συνεχώς. Οι σημαντικότερες είναι:

► Παρακολούθηση: Προσδιορίζονται περιοχές για επιτήρηση-παρακολούθηση, στις οποίες υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να έχει τη βάση του ο δράστης ή δράστες εγκλημάτων. Με βάση αυτόν τον προσδιορισμό μπορεί να προταθούν και περιοχές, στις οποίες πρέπει να εξερευνηθούν μάρτυρες, να γίνει έρευνα πόρτα-πόρτα, κ.ά.

► Διασυνδέονται εγκλήματα με συγκεκριμένο δράστη ή δράστες και εντοπίζονται άλλα εγκλήματα, τα οποία πιθανόν να διαπράχθηκαν από τον ίδιο δράστη και δεν είχαν διασυνδεθεί αρχικά.

► Σύλληψη και ανάκριση: Η γεωγραφική ή άλλη ανάλυση μπορεί να υποδείξει σε ποιους από τους υπόπτους πρέπει να δοθεί προτεραιότητα, ώστε να κατευθυνθεί ανάλογα η έρευνα και η εξέταση προσώπων.

► Γίνεται εκτίμηση για τις γεωγραφικές περιοχές, στις οποίες μπορεί να βρίσκονται πτώματα ή κλεμμένα αντικείμενα.

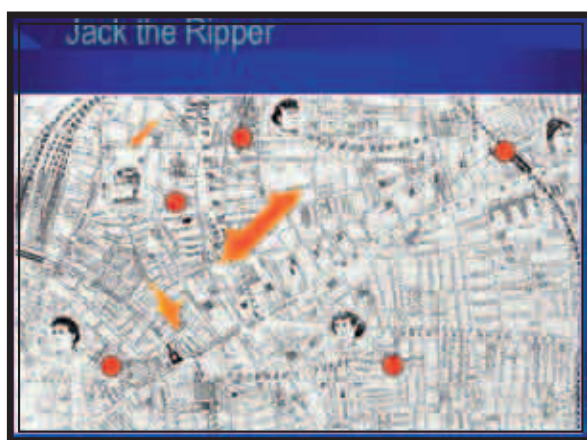
► Προτείνονται πιθανές διαδρομές, τις οποίες ακολούθησαν οι δράστες εγκλημάτων (ώστε να εξεταστούν ανάλογα συστήματα καταγραφής εικόνας, κ.α.).

► Πρόληψη: Προλαμβάνονται και μειώνονται εγκλήματα, αφού μπορεί να γίνει εκτίμηση για τις περιοχές με το μεγαλύτερο κίνδυνο και έτσι αναπτύσσονται μέτρα που δυσκολεύουν την προβολή στόχων.

► Η συσχέτιση της γεωγραφικής κατανομής των εγκλημάτων με τη «βάση» του γνωστού δράστη μπορεί να ισχυροποιήσει τα ήδη διαθέσιμα στοιχεία.

Σήμερα και το μέλλον

Το γεωγραφικό προφίλ εγκληματία αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια ως μια ιδιαίτερη περιοχή του εγκληματικού προφίλ του σειριακού δράστη εγκλημάτων. Μελετά ιδιαίτερα τη συμπεριφορά των σειριακών εγκληματιών στο γεωγραφικό χώρο, με σκοπό να βοηθήσει τις έρευνες για την ανακάλυψή τους, περιορίζοντας το γεωγραφικό πεδίο των ερευνών και κατ' επέκταση τους πόρους, τα μέσα που διατίθενται γι' αυτόν τον σκοπό. Η έρευνα για το συγκεκριμένο πεδίο είναι ακόμη στα αρχικά της στάδια, οι θεωρίες που έχουν αναπτυχθεί είναι νέες και η αξιολόγηση της πρακτικής τους εφαρμογής περιορισμένη. Υπάρχουν προβλήματα εγκυρότητας



τους, όπως και με τις αντίστοιχες θεωρίες για τη σκιαγράφηση του εγκληματικού προφίλ.

Είναι σημαντικό το γεγονός ότι το γεωγραφικό προφίλ εγκληματία χρησιμοποιείται ήδη σε πολλές χώρες στο πλαίσιο των ερευνών ποινικών υποθέσεων. Οι πρώτες έρευνες για την αποτελεσματικότητα του γεωγραφικού προφίλ εγκληματία στην έρευνα υποθέσεων δείχνουν ότι μπορεί να βοηθήσει σε μικρό ή

μεγάλο βαθμό, πάντα όμως σε συνδυασμό με πολλά άλλα αντίστοιχα εργαλεία που έχει στη διάθεσή της η έρευνα. Σε πολλές περιπτώσεις οι υποθέσεις του γεωγραφικού προφίλ αποδεικνύονται (εκ των υστέρων) λανθασμένες, όπως συμβαίνει και με τις εκτιμήσεις του εγκληματικού-ψυχολογικού προφίλ. Αυτό δε σημαίνει ότι δεν μπορεί ν' αναδειχθεί ως χρήσιμο εργαλείο έρευνας σε συγκεκριμένα εγκλήματα και με συγκεκριμένους σειριακούς δράστες. Η συνεχώς αυξανόμενη επιστημονική έρευνα στο συγκεκριμένο πεδίο μπορεί να βελτιώσει τη γνώση μας για τη γεωγραφική συμπεριφορά των σειριακών εγκληματιών, έτσι ώστε να παράγονται περισσότερες έγκυρες εκτιμήσεις και προβλέψεις στο μέλλον.]

(Endnotes)

a Rossmo K. (2005). *Geographic heuristics or shortcuts to failure? Response to Snook et.al. Applied Cognitive Psychology*, 19, 651-654.

b Στο ίδιο.

c Ainsworth P. (2001). *Offender Profiling and Crime Analysis*. Willan Publishing.

d Tomkins, D. (Ed.) (2006). *Predicting a criminal's journey to crime*. *National Institute of Justice Journal*, 253, 10-13.

e Brantingham, P. J. and Brantingham, P. L. (Eds) (1981). *Environmental Criminology*. Prospect Heights, IL: Waveland Press.

f Rossmo, K. (2000). *Geographic Profiling*. CRC Press, New York, p.118.

g Wilson, R. E. & Maxwell, C. D. (2007). *Research in Geographic Profiling: Remarks from the Guest Editors'.* *Police Practice and Research*, 8(4), 313-319.

h Rossmo, K. (2000), ό.π., pp.130-140.

i Brantingham, P. J. and Brantingham, P. L. (Eds) (1981), ό.π.

j Canter, D. & Larkin, P. (1993). *The environmental range of serial rapists*. *Journal of Environmental Psychology*, 13, 63-69.

k Στο ίδιο.

l Brantingham, P. J., & Brantingham, P. L. (1984). *Patterns in crime*, New York: Macmillan.

m Canter, D. & Youngs, D. (2007). *Geographical Offender Profiling*. Workshop, International Association of Investigative Psychology.

n Στο ίδιο.

o Στο ίδιο.

p Στο ίδιο.

q Rich, T. Shively, M. (2004). *A Methodology for Evaluating Geographic Profiling Software*. Abt Associates Inc. Cambridge.

r <http://www.txstate.edu/gii/geographicprofiling.html> (10-9-2010).

s <http://www.ia-ip.org/index.php?page=dragnet> (10-9-2010).

t Paulsen Derek (2006). *Connecting the dots: assessing the accuracy of geographic profiling software*. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 29 (2), 306-334.

u <http://www.icpsr.umich.edu/CrimeStat> (10-9-2010).

v Canter, D. & Youngs, D. (2007), ό.π.